

מסורת הש"ס

^(א) [גימות כב:], ג [ש]ין
^(ב) לע"פ חזק ד"ה ואין, ג רש"ל
^(ג) הד"ה,

תורה אור השלם

1 ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתרה לבני ישראל לחלק משפט כאשר צוה יי את משה: במדבר כו יא

2 ואל בני ישראל תדבר לאמר איש בי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: במדבר כו ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואימא שאלו:
(ב) רשב"ם ד"ה למה דהאי והעברת וכו' מקמי חל הפד' ולאח כ' מה' טס כ' הלגני האח קס תחמי כמו בנו דכלוס יש יצוס אלף במקוס שאין בן לא הוה כלכוס טפי מלאחי דליהוי הכל חדא והכא חדא. ולקמיה פרכין דבן ובא ואל כמו שסדורין צפרשה ליקדמו כולוה לאז ששרי כולס קרובים למת טפי מלאזיו שהס קמים תחמי ליעידה וליצוס אצל האז אינו קס תחמי דהא כיון וכו' גבי חרע אין ליה שט וכו' היינו משוס דמאי דקא מרבינן תסס זרע פסול היינו זרע זרעה:
(ד) ד"ה ואל חת מעביר נחל מן האז:

מוסף רש"י

שדה אחוזה גופה מהאי טעמא הוא. דלי למו האי פירכא דכלוס יס יצוס, לא קיי"ל דלעיון כ' טפי מאת, דתסס לא בן כתיב הדיא ולא חס כתיב הדיא, חלף משוס דאז תחת אזוי ליערד דמחי הדיא הוא דרמבינן לוו ופרכין טלה אדרבה מרבה אזי את האז שס קס ליצוס ואילטרין לגעוי עלה כלוס יס יצוס כו' הא אז יס בן אין יצוס, והסס ליכא לניחף מרבה מתי ואכא חדא, דהא חדא וחזא נינהו, חלף דליכא יעידה בנן ויצוס חלף דמחי הדיא (קדושין יז).

מוסף תוספות

א. אע"ג דסתם אח ובן מורש אפי' ממזר וכו', אלא חזי שרי דלא ינלף מבני יעקב. מוס' גימות כב':

רבינו גרשום

דהכא. גבי בן איכא תרי מילי שכן קס תחת אביו ליערדה ולשרה אחוזה משוס הכי דין הוא דמבינן ליה: והכא. גבי האח ליכא אלא חזא שכן קס תחת אחיו לייבוים ולא איצטריך ליה לתרוצי כלום יס ייבוים: ומשני גבי בן נמי ליכא אלא חרדא דהיינו יעידה דשרה אחוזה גופה מהאי פירכא הוא דקיימא ליה לתנא. כלומר מכח קרישא זו דקא מקשינן ליה כלום יס ייבוים אלא במקוס שאין בן מעביר דשרה אחוזה ששק בן תחת אביו ולא אח וכדאמרינן נמי כי האי גוונא במסכת ערכין דמקשי' להיכא דמוקים

דהכא פרטי. יעידה ושדה אחוזה: **והכא חדא**. יצוס. והוה מצי למרוזי הנך נפיש: ומשני משוס דשדה אחוזה גופה לא קיימא לן במס' ערכין [כה:] שיהא הנן במקוס האז טפי מאחיז חלף מהך פירכא דפרכינן תסס כלוס יש יצוס כו' דלמרי' נמי תסס מה רחית לרבות את הנן ולהוציא את האח מרבה אזי את הנן שכן קס תחת אזוי ליערדה כו' אדרבה מרבה אזי את האח שכן קס תחת אחיו ליצוס ומשני כלוס יש יצוס כו' שהרי לא מצינו כתוב צפירוש שיהא הנן קס תחת אזיו טפי מאחיז חלף ליערדה שגס האח קס תחמי ליצוס ונמלא דהכא חדא והכא חדא הוא ושאר דברים שהנן קס תחת אזיו טפי מאחיז כגון שדה אחוזה ועבד עברי במסכת קידושין [יז:] וקדימת הבן לחא בנחלה כולוה מיייתין להו מדין יעידה לחוד שכ' צפירוש שהנן קס תחת אזיו ואי לא דמשנינן דלפי' לגבי יצוס אין האח קס תחמי כמו בנו דכלוס יש יצוס אלף במקוס שאין בן לא הוה כלכוס טפי מלאחי דליהוי הכל חדא והכא חדא. ולקמיה פרכין דבן ובא ואל כמו שסדורין צפרשה ליקדמו כולוה לאז ששרי כולס קרובים למת טפי מלאזיו שהס קמים תחמי ליעידה וליצוס אצל האז אינו קס תחמי דהא אינה קמה תחת אביה לכלוס

כצנו וכאחיז וסדר את הפסוקים כן איש כי ימות וכן אין לו ונתתם את נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיז ואם אין לו אחים והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיז ואם אין אחין לאחיז הקרוב אליו ממשפחתו וירש: בן וצס **כי דרדי יניחו**. כדכתיב וכן אין לו עיין עליה^(א) נמאלת גס הבת פוטרת את האחיז מן היצוס אצל אזי המת אינו פוטר את אשת בנו מן היצוס נמאלת הבת קמה תחת אביה טפי מאזי המת ואחי המת: **קודם לאחי האז**. של מת ולא לאחיז משוס דקרובים למת יותר מאזיו ששרי קמים תחמי ליצוס אצל אזיו אין קס תחמי לכלוס וסדר המקרא כך הוא ונתתם את נחלתו לאחיז ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיז ואם אין אחים לאזיו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: ומשני **אחי האז לא יריבי קראי**. לא היה נריך לכתוב לצפוף שארז לקדם לאחי האז דסברא הוא דקודם האז לאחיז שלו לירש את בנו דלחי האז מכח מאן קאתו לירש את נכדס בן אחיהן פשיטא דמכח אזי המת שהוא אחיהם אמו והלכך למה לי קרא מאחר שכתוב למעלה שאחי האז יורשין את נכדס מי איכא למימר דהיכא דקאי אז ירמי אחים של אז בתמייה הלכך לא נכתב שארו חלף לקדם אחיו של מת דלקדם אחי האז כבר שמעינן ליה ממאי דלמר ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאזי אביה היה הוא כמי שכתב ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחיז ואם אין לו אז ונתתם את נחלתו לאחיז הלכך לא נכתב שארו חלף לחדש ולומר שיקודם לאחד מהני דכתב לעיל ומונו

אחי המת שהן בניו דלקדם אחי האז לא שדינן ליה דהא לא נריך כדפרישית ולקדם את בנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת יותר מן האחיז כדאמרן הלכך שדינן ליה לאחיז של מת לקדם האז לבניו לירש את בנו דסד"א יקדמוהו הס שהרי קמים תחת אחיהן ליצוס מה שאין כן בצא: **והא קראי לאו הכי כפיצי**. דשארו לצפוף כתב אחר אחי האז והוה לן למימר דגזירת הכתוב הוא שאחי האז של מת קודמינן לאזיו: **קראי שלא כסדרין כפיצי**. דהא כתיבי אחי האז ואח"כ שאר אז ובעל כרחך אז קדים להו כדאמרן דהא מכח אז קאתו דלא דקדק הכתוב כסדרן משוס דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעמך תסדר אותם כפי קורבתן. ואם תאמר כיון דלין אנו הולכין אחר הסדר לשמוק קרא מייניה וליכתבו איש כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא למימר דקרא נריכא טובא דללקמן צפירקין (דף קטו.) וכן אין לו עיין עליו וכן כולן: הכי גרסינן **והאי סגא מיימי לה מהכא**. דהאז קודם לאחיז: **והעברת**. משמע תעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי למת לזה והעברת מן האז כדי למת לבת: **במקום אחין**. שאין למת בן ובת חלף אחין. ובסיפרי [פנחס טז] מסיים לה הכי ומנין שהאז יורש אמרת קל וחומר כו': **אימא**. דהאי והעברת אחאין דקיימי קמן קאי וקאמר והעברת מן האחיז למת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אז מנלן דירית מקמי אח ^(א) ואי משוס דדייקינן ואי אתה מעביר נחלה מן האז ואפי' במקוס בת הך דיוקא לאו מוהעברת שמעינן לה דלדרכה מוהעברת איכא למידק אחת מעביר נחלה מן האז במקוס הבת: **ט אס כן**. דלגלויי אתא האי והעברת דלחיז ירמי במקוס שאין בת לא ליכתבו והעברת דממילא שמעינן לה מדכתב ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיז [נמדרג טז] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיבי דהא לא דריש שארו לאז דנימא שלא כסדרן כתיבי: ואי

שכן ומופיק ליה מירא דאח מה ראיית לרבות את הבן ולהוציא את האח מרבה אני את הבן שכן קס תחת אביו ולעבד עברי כדאמרינן במסכת קידושין עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את האח ומופיק לה תתם מורשא דקרא אדרבה מרבה אני את האח ששק תחת אחיו לייבוים כלום יש ייבוים אלא במקום שאין בן הא

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קמ.

ביון דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו. וא"ת מנא לן דנת פוטרת מן היצוס אי מדכתיב וכן אין לו עיין עליו הא אינטריך לאיתויי ממזר כדאמר צפ' שני ציצמות (דף כג: ושס ד"ה בן) ^(א) וי"ל דשקולין ויצאו שניהן ואע"ג דצפ' חלמנה לכ"ג (שס דף ע.) גבי חרע אין ^(א) לו דבת כהן שניסת לישראל משמע דלא

דרשין מייניה תרמי דקאמר אין לי חלף זרעה זרע זרעה מנין ת"ל חרע אין לה מ"מ אין לי חלף זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל חרע אין לה מ"מ ופריך והא אפייתמי' לזרע זרעה היינו משוס דקמרצי תסס זרע פסול היינו זרע זרעה פסול דלילו זרע פסול חיפוק ליה דנעעלה לפסול לה ולהכי פריך שפיר דאי אינטריך קרא לזרע זרעה כשר היכי מו יליף זרע זרעה פסול אי נמי יש לרבות בת פוטרת מן היצוס מלא יממה פרט לזה שאין שמו מחוי דכי האי גוונא דריש ציצמות (כד.) אצל ממזר אינטריך ריבוי משוס דצורע פסול אחתי הוי שמו מחוי וא"ת הא דתניא צפ"ק דקידושין (דף פ:) עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את הבת ואמאי נימא מדלענין יצוס בן ובת כי הדדי נינהו הכי נמי לענין עבד עברי כדאמרינן הכא לענין נחלה ומדכתיב ועבדך שש שנים דמשמע לך ולא לירוש לא נמעט חלף אח דוקא ואור"י משוס דדרשין ועבדך לך ולא לאחר כל שהוא

אחר לגבי בן ובת נמי לגבי בן כאחר דמיא לענין נחלה שהנן קודם לבת וכה"ג אמרי' בפרק אין מקדישין (ערכין דף כה:.) גבי שדה אחוזה דבת אינה מעמדת שדה לאביה משוס דכי היכי דגבי נחלה צב לגבי בן כאחר דמיא לענין שדה אחוזה נמי כאחר דמיא:

במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב. פריצ"ס מדלף כתיב ונתתם גבי בת כדכתיב בכולוה דהעברתם משמע לשון העברה שמעביצין נחלה ממקוס הראוי לירש מן הדין למקוס שאינו ראוי והשטא נושא ונותן מי הוא הקרוב שהיה ראוי להקריבו לבת ומוקי לה בצא לפי שהמת יוצא יריכו ואין לך קרוב יותר ראוי ממנו ובדידיה מיסתבר לאוקומי אפי' שלא נכתב צפירוש חלף ע"י אחי האז דממילא והעברתם עליה קאי לדרוש ולקצוע צו מקוס ואע"ג דאי לא כתיב והעברתם לא הייתי אומר שהאז קרוב אפי' מן האז שאינו קס תחת הנן לכלוס מיהו השטא דכתיב והעברתם צבת משמע שמעביצים הנחלה ממקוס הראוי מוקי לה בצא:

א ואי אתה מעביר נחלה ^(א) **במקום האב במקום האחין**. כלומר מדלף כתיב חלף חלף והעברתם אחד אין לנו לעשות חלף העברה אחת ולא שמים ומכאן ואילך הקרוב קרוב קודם דהשטא דכתיב והעברתם משמע שהיה האז ראוי לקדום לבת כ"ש שראוי לקדום לחא שהבת קרובה מן האח שהיא יוצאת יריכו של מת ועוד דלין יצוס במקוס בת לפיכך אין להעביר נחלה מן האז חלף במקוס בת לחודה כיון דכתיב צבת העברה ולא במקום אחין: ואימא

אחי המת שהן בניו דלקדם אחי האז לא שדינן ליה דהא לא נריך כדפרישית ולקדם את בנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת יותר מן האחיז כדאמרן הלכך שדינן ליה לאחיז של מת לקדם האז לבניו לירש את בנו דסד"א יקדמוהו הס שהרי קמים תחת אחיהן ליצוס מה שאין כן בצא: **והא קראי לאו הכי כפיצי**. דשארו לצפוף כתב אחר אחי האז והוה לן למימר דגזירת הכתוב הוא שאחי האז של מת קודמינן לאזיו: **קראי שלא כסדרין כפיצי**. דהא כתיבי אחי האז ואח"כ שאר אז ובעל כרחך אז קדים להו כדאמרן דהא מכח אז קאתו דלא דקדק הכתוב כסדרן משוס דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעמך תסדר אותם כפי קורבתן. ואם תאמר כיון דלין אנו הולכין אחר הסדר לשמוק קרא מייניה וליכתבו איש כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא למימר דקרא נריכא טובא דללקמן צפירקין (דף קטו.) וכן אין לו עיין עליו וכן כולן: הכי גרסינן **והאי סגא מיימי לה מהכא**. דהאז קודם לאחיז: **והעברת**. משמע תעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי למת לזה והעברת מן האז כדי למת לבת: **במקום אחין**. שאין למת בן ובת חלף אחין. **אימא**. דהאי והעברת אחאין דקיימי קמן קאי וקאמר והעברת מן האחיז למת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אז מנלן דירית מקמי אח ^(א) ואי משוס דדייקינן ואי אתה מעביר נחלה מן האז ואפי' במקוס בת הך דיוקא לאו מוהעברת שמעינן לה דלדרכה מוהעברת איכא למידק אחת מעביר נחלה מן האז במקוס הבת: **ט אס כן**. דלגלויי אתא האי והעברת דלחיז ירמי במקוס שאין בת לא ליכתבו והעברת דממילא שמעינן לה מדכתב ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיז [נמדרג טז] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיבי דהא לא דריש שארו לאז דנימא שלא כסדרן כתיבי: ואי

תנא. דאמרינן לקמן: מיימי לה. דאביו של מת קודם לאחיז של מת: מהכא דתניא את זו דרש ר' שפעאל ברי' יוסי. מוהעברתם דקא משני הכתוב [ולכתוב והעברתם] בבת להכי דבמקוס שיש בת אתה מעביר נחלה מן האב של מת ואי אתה מעביר נחלה וכו' ומקשי' מאי חזית דאמרת הכי אימא לצד אחר הכי במקום בת אתה מעביר נחלה מן אחיו של מת

עין משפט ונר מצוה

א ב מיי פ"א מה'ל'
תלפת הלכה ג סנה עיין
ז טו ט"ע ח"מ סימן רעו
ספ"ה ה:

רבינו גרשום (המשך)

יש בן אין ייבוים וחזיפוק ליה דהכא תרי והכא חדא משוס דעבד עברי מהא פירכא הוא דנפיק מכלום הא יצוס אלא במקוס כו' וכי האי גוונא מקשי' ומפקי' בסמ' קידושין בעבד עברי ועיקר חירוק מלתיהו ליכא אלא מדמתרצי כלום יש ייבוים אלא במקוס שאין בן ואמטול הכי לא חשיב גבי בן אלא חרדא דהיינו יעידה ושרה אחוזה לא מצינן לאוקמה בירא דבן אלא משוס דקא מתורן ליה הכי: ומקשי' ואמאי חזית דמוקמינן קרוב מן האב של מת שארו אחי של מת דמזמנהבת קרא ואימא שארו זה האב וכדמוקמת הכי מצינו לאוקמי מלמד שהאב קודם לבת מהפכי לקרא הכי ואיז כי ימות ושאר אין לו ונתתם את נחלתו לבתו הא שאר יש לו ונתתם לו נחלתו לו ואוקמי' לקרא כי היכי דמקמי' אביו של מת לאחיז מן היצוס מקמי' האב של מת לבתו של מת הוואיל דלא כתבו כסדרן ויכול יהא קודם לבן של מת דאמרינן בהאי כדאמר' באידך ואמר ליה דאמר קרא הקרוב דכל הקרוב קודם והבן קרוב למת מאביו של מת ואביו של מת מכת ומאחיו. ומשני הא ליכא למחוי בן היצוס מקמי' אלא בן היצוס מן האב דברשת שארו זה האב ובעית לאקדומי מקמי אחין של מת ואימא לעולם אחין דאוקמת שארו זה האב להכי ללמד שהוא קודם לאחיז שלו של אב עצמו והכי מוקמי' לקראי ואם אחי אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיז ואם אין לו אחים למת ונתתם את נחלתו לשארו דהיינו אביו של מת ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיז של אביו ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לקרוב אליו וגו' יכול יהא קודם האב לאחיז של מת ת"ל הקרוב לו ואחיו קרוב טפי מאביו ששק תחתיו לייבוים. והיכי מצינן לאוקמי' ולהקדים אביו לאחיז דמיא חזית דמהפכת לקראי הכי אפכיניהו הכי. ומשני משוס אחי האב לא צריך קרא למעוטיניהו במקוס אב דודאי דאב קדים דהיכי שבקי' אב ויריש אביו אב דאחיין מכח אב אלא דאי למאי אתא קרא לאקדומי לאחיז של מת. והא קרא לאו הכי כתיבי דמקמי' אביו של מת מקמי שאר קרובים דשארו אחר כולוה קרובים כתיב. ומשני קראי שלא כסידרן כתיבי והכי צריכי למיכתביהו כדמוקמינא להו לעיל: והאי